

4. ÜNİTE

Görsel 4.1

İNANÇLA İLGİLİ MESELELER

ÜNİTE KAVRAMLARI

* İnanç

* İstismar

* İslamofobi

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1. İnsanların yaşam biçimi olarak bir dini seçmelerinin nedenleri neler olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Dinî inancı olmayan bir toplum düşünülebilir mi? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
3. "İslamofobi" hakkında araştırma yapınız. Ulaştığınız bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.
4. Dinî değerlerin istismarından neler anlıyorsunuz? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. İNANÇLA İLGİLİ FELSEFİ YAKLAŞIMLAR

İnsanların farklı inançlara sahip olmasının nedenleri neler olabilir? Düşüncelerinizi paylaşınız.

Akıllı varlık olan insanın en temel özelliklerinden biri düşünebilmesidir. İnsan bu özelliğiyle kendi varlığı, içinde yaşadığı kâinat, olgu ve olayların sebep sonuçları üzerine fikir yürütmüştür. “İnsan bu dünyada niçin var? Nereden gelmiş ve nereye gidiyor? Ölüm ve sonrasında nelerle karşılaşacak?” gibi sorulara cevap bulmaya çalışarak birtakım çıkarımlarda bulunmuştur.

Yarattığı kulunu en iyi tanıyan Allah (c.c.);¹ insanı başıboş bırakmamış,² ilk yarattığı insandan itibaren kullarını vahiy yoluyla bilgilendirmiştir.³ Vahyin dışında sadece kendi aklını bilgi kaynağı olarak esas alan insan, zaman zaman şaşırarak ve doğru yoldan ayrılmıştır. Böyle dönemlerde Yüce Allah; insana yeniden özünü hatırlatmış, peygamberleri vasıtasıyla doğruyu ve gerçeği gün yüzüne çıkarmıştır. Bu gerçek “**And olsun, size içinde sizin için öğüt bulunan bir kitap indirdik. Hâlâ aklınızı kullanmayacak mısınız?**”⁴ ayetiyle vurgulanmıştır.

Varlığı gerçekçi bir biçimde anlama ve açıklama çabası, tarih boyunca devam etmiştir. Bu çaba bazen peygamberlerin rehberliğine uygun olarak gerçekleşmiş bazen de insanlar çeşitli sebeplerle inanç konusunda değişik yol ve tutumlar benimsemişlerdir. Eski dönemlerde var olan inançla ilgili felsefi yaklaşımlara teknolojinin geliştiği, iletişim olanaklarının arttığı günümüzde de yenileri eklenmiştir. İnanç konusundaki felsefi yaklaşımlar, bilişim çağının imkânlarıyla küresel boyutta yayılma alanı bulmuştur. Bu felsefi yaklaşımlardan bazıları teizm, deizm, materyalizm, pozitivizm, sekülerizm, agnostisizm ve ateizmdir.

Görsel 4.2: Bu eşsiz kainat Allah'ın (c.c.) varlığının delilidir.

1 bk. Mülk suresi, 14. ayet.

2 bk. Kıyâme suresi, 36. ayet.

3 bk. Bakara suresi, 31. ayet.

4 Enbiyâ suresi, 10. ayet.

Teizm

Yunancada “Tanrı” için kullanılan “teos” kelimesinden türetilen teizm, âlemin yaratıcı sebebi olan ve varlığı mutlak bir Tanrı inancını savunan felsefî düşünceyi ifade eder. Türkçede “Tanrıcılık” şeklinde ifade edilen bu düşünceyi benimseyene teist denilir.⁵

Teizm; Tanrı'nın varlığıyla birlikte, O'nun yaratıcılığını, gerçek, şuurlu ve iradeli bir varlık olduğunu kabul etmektir. Bu düşüncede Tanrı'nın vahiy göndererek insanlarla iletişime geçtiği, âleme ve insana daima müdahil olduğu benimsenir. Başka bir ifadeyle teizm, Tanrı'nın sonsuz güç ve kudret sahibi olduğuna, her şeyi bildiğine, gördüğüne, duyduğuna ve takdir ettiğine, adalet ve hayır sahibi olduğuna inanmaktır. Bu nitelikler, teizm ile diğer Tanrı anlayışlarını birbirinden ayıran temel farklardan bazılarıdır. Teizm; vahiy inkâr eden deizmin, Tanrı ile âlemi bir sayan panteizmin, Tanrı ve dini yok sayan ateizmin karşısındadır. Teizmde Tanrı, yarattığı varlıklardan ayrı ve farklıdır. Yarattıkları aracılığıyla kendisini gösterir. İnsanı ibadet ve itaate muhatap varlık olarak görür. Tanrı varoluşun, değerlerin kaynağı, koruyucusu, güç, gerçeklik ve değer bakımından en yüce varlıktır.⁶

İslam dinine göre yaratıcı inancı tevhide dayanır. Bu inancın temeli de vahiy ile oluşmuştur. Yaratıcı seçmiş olduğu peygamberler aracılığıyla kendini “Allah” olarak tanıtmıştır. Allah (c.c.) barış ve esenliğin kaynağı, güvenlik veren, gözetip koruyan, mutlak güç sahibi, düzeltip ıslah eden ve büyüklükte eşsiz olandır.⁷ O Allah (c.c.) tektir. Herkes O'na muhtaç, O ise hiçbir şeye muhtaç değildir.⁸ Gökleri ve yeri koruyup gözetmek O'na güç gelmez. O yücedir, büyüktür.⁹ Allah onların ortak koştuklarından uzaktır.

Deizm

Deizm, Latince de Tanrı anlamında kullanılan “deus” kelimesinden türemiş olup teizmle aynı sözlük anlamına sahiptir. Fakat deizm, Tanrı'nın varlığına inanmakla birlikte zamanla Tanrı'nın yaratma dışındaki sıfatlarını reddeden düşüncenin adı olmuştur. Bu düşünceye sahip kişilere de deist denir.¹⁰

NOT EDELİM

“Sizi boşuna yarattığımızı ve bize tekrar döndürülemediğinizi mi sandınız.”

(Mü'minûn suresi, 115. ayet)

Yukarıdaki ayette verilmek istenen mesajı defterinize not ediniz.

5 Aydın Topaloğlu, “Teizm”, TDV İslam Ansiklopedisi, C 40, s. 332-333.

6 Aydın Topaloğlu, “Teizm”, TDV İslam Ansiklopedisi, C 40, s. 332-333.

7 bk. Haşr suresi, 23. ayet.

8 bk. İhlas suresi, 1-2. ayetler.

9 bk. Bakara suresi, 255. ayetler.

10 bk. Hüsamettin Erdem, “Deizm”, TDV İslam Ansiklopedisi, C 9, s. 110.

Deistler, Tanrı'nın varlığını ve âlemin yaratıcısı olduğunu kabul ederler. Fakat O'nun âleme, insana müdahil oluşunu kabul etmezler, vahyi ve nübüvveti reddederler. Bu yönüyle özellikle Tanrı'nın diriltme, rızıklandırma, cezalandırma ve affetme gibi sıfatlarını yok sayarlar. O'nu yaratılış sonrasında evrenle ilgilenmeyen bir Tanrı olarak görürler. Deistlere göre kâinat; Tanrı tarafından tasarlanan, hareketi başlatılan, fakat dışarıdan müdahale olmadan doğa kanunlarına uygun şekilde işleyen bir bütünlük olarak kabul edilmektedir.¹¹

Deizm denilince tek bir düşünce tarzı akla gelmemelidir. Deistlerin bazıları, dünyayı yaratan ama dünyada olup bitenle ilgilenmeyen bir Tanrı'ya inanırken bazıları ise Tanrı'nın evrenle ilgilendiğine ama insandan gelen taleplerle ilgilenmediğine inanmaktadır. Bir kısım deistler, Tanrı'nın insana müdahalesi olduğunu ama ölümden sonra bir hayatın yani ahiretin olmadığını savunurken bir kısmı ise sadece aklın onayından geçen bir dine "evet" demektedir.¹²

YORUMLAYALIM

Deizme göre Tanrı, yarattığı andan itibaren insanlara kendisi ve amacı hakkında hiçbir bilgi vermemiştir.

Deizmin, yukarıdaki görüşünü yorumlayınız.

Deistlerin aksine İslam dinine göre Yüce Allah'ın yaratması, her an devam etmektedir. İslam dininde Yüce Allah, bir defada olup bitmiş bir yaratmanın değil sürekli ve her an yaratmanın failidir. Bu gerçek, Kur'an-ı Kerim'de "**Göklerde ve yerde bulunan herkes O'ndan ister. O her an yaratma hâlidir.**"¹³ şeklinde ifade edilir. Allah (c.c.), evreni yaratmış ve seçtiği peygamberler aracılığıyla insanlara doğru yolu göstermek için vahiy göndermiştir. Bu durum, "**Biz Nuh'a ve ondan sonra gelen peygamberlere vahyettiğimiz gibi sana da vahyettik. Ve İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a, torunlarına, İsa'ya, Eyüb'a, Yunus'a, Harun'a ve Süleyman'a vahyettik...**"¹⁴ ayetiyle bildirilmiştir.

İslam inancına göre Yüce Allah, "**Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin kendisine fısıldadıklarını biliriz ve biz ona şah damarından daha yakınız.**"¹⁵ buyurarak kullarına yakın olduğunu bildirmiştir. Kur'an-ı Kerim'de "**... Bana dua ettiği vakit dua edenin dileğine karşılık veririm...**"¹⁶ ayetiyle de kullarının taleplerini karşılıksız bırakmayacağını açıkça ifade etmiştir.

11 bk. Hüsamettin Erdem, "Deizm", TDV İslam Ansiklopedisi, C 9, s. 110.

12 Şaban Ali Düzgün, "Deizm: Öncü İsimler ve Temel Doktrin", Diyanet Dergisi, s. 15.

13 Rahmân suresi, 29. ayet.

14 Nisâ suresi, 163. ayet.

15 Kâf suresi, 16. ayet.

16 Bakara suresi, 186. ayet.

DEĞERLENDİRELİM

“İnsan başıboş bırakılacağını mı sanır?”

(Kıyâme suresi, 36. ayet)

Yukarıdaki ayet-i kerimeyi deizmin Tanrı anlayışı ile İslam'ın Allah (c.c.) anlayışı açısından değerlendiriniz.

Materyalizm

“Maddecilik” anlamına gelen Latince “materya” kelimesinden türeyen materyalizm; var olan her şeyin maddeden ibaret olduğunu, maddeden bağımsız fizik ötesi bir alanın bulunmadığını iddia eder. Materyalizm; başta Tanrı inancı olmak üzere yaratılış, melek, vahiy, peygamberlik, kutsal kitaplar ve ahiret gibi dinî inançları kabul etmez. Materyalizm maddî âlemin ötesinde herhangi bir varlık alanı tanımayan dünya görüşüdür. Bu anlayışta olup biten her şeyin sadece maddi sebeplerle açıklanabileceği iddia edilir. Tabiatüstü bir gücün mevcut olmadığını ileri süren materyalizm, özünde Tanrıtanımaz (ateist) düşünceye sahiptir. Bu düşünceye sahip kişiye ise materyalist denir.¹⁷

Materyalizm günümüzde siyasi, sosyal, ekonomik, vb. birçok alanda etkisini gösterir. Pahalı ev, lüks araba, yüksek makam, hayattaki başarının göstergeleri olmaktadır. Bireylerin para ve materyalleri kişisel mutluluk ve sosyal ilerleyişlerine giden bir yol olarak görmesi toplumda birçok soruna yol açmaktadır. Gösterişli hayatla insanları özendirilmede bu durum kötü niyetli grupların kendi ideolojilerinin yayılmasına sebep olmaktadır.

İslamiyet öncesi cahiliye döneminde maddenin başlangıcının olmadığına inanan, her şeyin Allah'tan (c.c.) bağımsız bir şekilde gerçekleştiğini ileri süren, hayatı basit bir oluş ve yok oluş olarak anlayan¹⁸, Dehriler adı verilen bir topluluk bulunuyordu. Maddenin kendi başına var olması, yaratıcının iradesinden bağımsız olarak cansız ve hareketsiz bir durumdan canlı bir organizmaya dönüşmesi ve mevcut hâlini alması mümkün değildir. Kur'an-ı Kerim'e göre bütün kâinat, Yüce Allah'ın iradesiyle kendine has işleyiş kanunlarıyla birlikte yaratılmıştır. **“O; yaratan, yoktan var eden, şekil veren Allah'tır...”**¹⁹ ayetiyle evrenin Yüce Allah tarafından yoktan var edildiği bildirilmiştir. Allah (c.c.) için yoktan var etmenin kolay olduğu **“... ol der ve o da hemen oluverir.”**²⁰ ayetiyle belirtilmiştir.

17 Aydın Topaloğlu, “Materyalizm”, TDV İslam Ansiklopedisi, C 28, s. 137.

18 bk. En'âm suresi, 29. ayet.

19 Haşr suresi, 24. ayet.

20 Âl-i İmrân suresi, 47. ayet.

YORUMLAYALIM

“Allah, geceyi gündüzün içine katar, gündüzü de gecenin içine katar. Güneşi ve Ay’ı da koyduğu kanunlara boyun eğdirmiştir. Her biri belirli bir vakte kadar akıp gitmektedir. İşte bu, Allah’tır, Rabbinizdir. Mülk yalnızca O’nundur. Allah’ı bırakıp da ibadet ettikleriniz, bir çekirdek zarına bile hükmedemezler.”

(Fatır suresi, 13.ayet)

Yukarıdaki ayetleri materyalizmin görüşleri açısından yorumlayınız.

Pozitivizm

Pozitivizm, Fransızca “gerçek, kanıtlanmış, olumlu” gibi anlamlara gelen “positif” kelimesinden türetilmiştir. Auguste Comte tarafından kurulan Pozitivizm (olguculuk); dini ve metafiziği, insanlığın ilerlemesini engelleyen bilim öncesi düşünce tarzları olarak gören ve sadece modern bilimi temele alan dünya görüşünün adıdır. Pozitivizm, metafizik ile bilim arasında kesin sınırlar koyar. İnancı ve sezgisel olanı bilimsel etkinlik alanından uzaklaştırır. Üzerinde odaklanması gereken tek bilgi türü olarak bilimsel bilgiyi öne çıkarır. Dinî ve metafizik düşünceye dayanan verilerin yerini sadece akla, gözleme ve deneye dayalı pozitif bilginin almasını öngörür.²¹

Pozitivizm; modern Batı düşüncesinde sadece bilim alanıyla sınırlı kalmamış, bir sosyal teoriye dönüşmüştür. Pozitivizme göre bilimsel bilgi; insanın her türlü ihtiyacını karşılayacaktır. Bilim zamanla her bakımdan insana tatmin edici bir çevre yaratma imkânı sağlayacaktır. Pozitivizm, bilimin ilerlemesine kadar geçen süreyi bilim öncesi metafizik devirler olarak görür. Bu düşünceye göre din, toplumun ilkel dönemlerinde bir ihtiyacı karşılamış olabilir ama bilimin ilerlemesiyle birlikte artık dine ihtiyaç kalmamıştır.

İnsan; duyuları, aklı, kalbi, ruhu, inancı, arzuları, estetik vb. pek çok yönüyle bütün bir varlıktır. İnsanı bu yönlerinden sadece birine indirgemek ve kısıtlamak, insanın diğer yönlerini anlamsız ve boş saymak doğru bir yaklaşım değildir. Geçmişten günümüze bilimsel gelişmelerin iddialarına rağmen insanlığın bu ihtiyaçları giderilememiş ve inanma ihtiyacı ortadan kaldırılamamıştır. Bu durum pozitivizmin öngörülerini boşa çıkarmıştır.²²

²¹ Ahmet Cevizci, “Pozitivizm”, s. 709

²² Ahmet Cevizci, “Pozitivizm”, s. 709.

İslam'a göre din, bilimi teşvik eder ve bilimin ilerlemesini destekler. İnananlar Kur'an-ı Kerim'de geçen "Düşünmez misiniz?"²³, "Akletmez misiniz?"²⁴ gibi ifadelerle ilme yönlendirilmiştir. Bilim dünyasında önemli bir yere sahip olan İbn-i Sina, İbn-i Heysem, Ali Kuşçu, Hezârfen Ahmed Çelebi gibi Müslüman âlimlerin ortaya koyduğu çalışmalar, İslam dininin insanları bilime teşvik ettiğinin bir göstergesidir.

Görsel 4.3: İslam bilimi teşvik eder.

DEĞERLENDİRELİM

"Kuşkusuz, göklerin ve yerin yaratılışında, gece ve gündüzün değişmesinde, insanlara fayda veren yüklerle denizde seyreden gemilerde, Allah'ın gökten indirek onunla ölü haldeki toprağa can verdiği ve orada her çeşit canlının yetişmesini sağladığı yağmurda, rüzgarları ve gökle yer arasında emre hazır bekleyen bulutları evirip çevirip yönlendirmesinde aklını işleten bir topluluk için elbette nice deliller vardır."

(Bakara suresi, 164. ayet)

Yukarıdaki ayet-i kerimeden hareketle İslam'ın bilime bakışını değerlendiriniz.

Sekülerizm

Latince "dünyevileşme" anlamına gelen sekülerizm; hukuki konularda, toplumu ilgilendiren sosyal kararlarda ve siyaset biliminin işleyişinde din merkezli görüşlerin tamamını reddeden düşüncedir. Sekülerizm, dinî otoritenin günlük hayatı ilgilendiren konularda esas alınacak bir irade olmadığını ifade eder. İnançtan kaynaklanan düşünceleri dünya işlerine karıştırmama anlamına gelen sekülerizm, dünyevileşme hareketi olarak da bilinir.

23 bk. Nahl suresi, 17. ayet.

24 bk. Nahl suresi, 12. ayet.

Görsel 4.4: Sekülerizm insanı dünyaya bağımlı hâle getirir.

Sekülerizm, geçmişte toplumsal açıdan önemli bir dönem yaşandığını kabul etmekle beraber günümüzde dinin, dünya ve günlük hayat için anlamını yitirdiğini savunur. Siyasi ve felsefi temelleri olan sekülerizm, insana belli bir yaşam biçimi ve eylem anlayışı sunmayı amaçlar. Sunduğu bu yaşam tarzı ve eylem anlayışında Tanrı ve ölüm sonrası hayat düşüncesine başvurmaz. Dini ve dinî duyguyu, hiçbir işe karıştırmadığı için dinden bağımsız ve uzak bir hareketi temsil eder. Böylelikle sadece akla dayanarak sağlam, tutarlı ve insanı mutluluğa götürecek bir ahlak geliştirilebileceğini varsayar.²⁵

İslam dinine göre hayat, sadece bu dünyadan ibaret değildir ve insan dünyada yaptıklarından hesaba çekilecektir. Dünya hayatının geçici olması ve insanın yaptığı davranışlardan hesaba çekileceği gerçeği, ahiret hayatının varlığını gerekli kılar. Kur'an-ı Kerim'de yer alan **“Ey kavmim! Bu dünya hayatı bir sürelik yararlanmadan ibarettir, ahirete gelince ebedilik yurdu işte orasıdır.”**²⁶ ayeti; dünya hayatının geçici olduğuna, ahiret hayatının ise sonsuz olduğuna işaret etmektedir.

Ahirete iman, dünyada yapılanların karşılığının verileceği düşüncesiyle insan hayatına yön verir. İnsan, bu dünyada Allah'ın (c.c.) rızasına uygun davranışlarda bulunmaya gayret ederken O'nun yasakladığı davranışlardan da kaçınmaya çalışır. İslam inancına göre insan, dünyanın geçici nimetlerine aldanıp ebedî hayat olan ahiretini tehlikeye atmaz.

Agnostisizm

Sözlükte “bilinmezlik ya da bilinemezlik” anlamına gelen agnostisizm, insanların mutlak bilgiye ve hakikate ulaşamayacağını ifade eder. Özellikle Tanrı hakkında kesin bilgi elde etmenin mümkün olmadığını savunan felsefi yaklaşımın adıdır. Pozitivist ve materyalist akımların dayanak noktalarından birisi olarak kullanılabilen bir akımdır. Agnostisizm, Tanrı'nın varlığını kesin bir şekilde kabul eden teizme karşı olduğu kadar Tanrı'nın yokluğunu iddia eden ateizme de karşıdır. Agnostiklere göre Tanrı'nın varlığı

²⁵ Ahmet Cevzici, “Dünyevileşme” Paradigma Felsefe Sözlüğü, s. 275.

²⁶ Mü'min suresi, 39. ayet.

kesin olarak bilinmeyeceği gibi yokluğu da kesin olarak bilinemez.²⁷ Antik Yunan'da insanın, her şeyin ölçütü olduğu ileri sürülmüştür. Bu görüş, algı veya inançlardan bağımsız sabit bir gerçeklik olmadığı biçimindeki bir ana fikre dayanır. Bu durum gerçeğin bilgisinin mümkün olmadığı şeklinde bir sonuç doğurmuştur.

Görsel 4.5: İslam dininde iman kesin bilgiye dayanır.

Güncel anlamıyla agnostik olmak, Tanrı'nın yokluğunu kanıtlamak için özel bir çaba içine girmeyen, ancak hayatını da Tanrı'nın varlığı kabulüne göre düzenlemeyen bir kişi olmak demektir.²⁸ Agnostik bakış açısında, Tanrı'nın varlığı yanında ahiretle ilgili meselelerin de doğrulanması mümkün görülmez ve herhangi bir dini benimsemek anlamsızdır.

İslam dininde şüphe, bilememe, tereddüt hâli, kararsızlık, belirsizlik vb. durumlar imanla bir arada değerlendirilmez. Kur'an-ı Kerim'de **"Gerçek, Rabbinden gelendir. Öyleyse şüphecilerden olma."**²⁹ şeklinde buyrulurken zanna tâbi olmanın, kalıcı bir şüpheye düşmenin, delilsiz konuşmanın, sorgulamadan körü körüne inanmanın ve bilinçsizce anlayış-

ların peşinden gitmenin yanlışlığı vurgulanır. Kur'an-ı Kerim'de inanç konularında kararsız duruma düşenlere şüphelerini gidermeleri ve kesin bilgiye ulaşabilmeleri için hikmet ve güzel öğütle yaklaşılması tavsiye edilir.³⁰ Çünkü İslam'da imanın kesin bilgiye dayanması gerekir. Kur'an-ı Kerim'de bilginin kesin olmasının önemine dikkat çekilerek inancın delile dayalı olması istenmiştir. **"De ki: Şüphesiz ben Rabbinden gelen apaçık bir delile dayanıyorum. Siz ise onu yalanladınız. Çabucak gelmesini istediğiniz (azap) benim yanımda değildir. Hüküm ancak Allah'ındır. O hakkı anlatır ve O, doğru hüküm verenlerin en hayırlısıdır."**³¹ buyrulurken inananların delil üzere hareket etmeleri gerektiği bildirilmiştir.

BİLİYOR MUSUNUZ?

Ünlü İslam düşünürü Nasîrüddîn-i Tûsî, agnostikleri "şüphe edenler ve şüphe edip etmediklerinden de şüphe edenler" şeklinde tanımlamaktadır.

(Nasîrüddîn-i Tûsî, Telhîsü'l-Muhassal, s. 40)

27 bk. İlhan Kutluer, "Lâedriyye", TDV İslam Ansiklopedisi, C 27, s. 41.

28 Ahmet Cevizci, "Bilinemezcilik", Paradigma Felsefe Sözlüğü, s. 146.

29 Âl-i İmrân suresi, 60. ayet.

30 bk. Nahl suresi, 125. ayet.

31 En'âm suresi, 57. ayet.

Ateizm

Ateizm veya tanrıtanımazlık, Yunanca'da olumsuzluk bildiren "a" ön ekiyle Tanrı anlamına gelen teizmin birleşiminden oluşan ve Tanrı'nın var olmadığı inancına dayanan felsefe akımıdır.³² Ateizm kavramı, felsefi bir bakış açısını ifade etmenin yanında belli bir yaşam tarzını ve davranış biçimini de dile getirmektedir. Ateizm, sadece Tanrı'ya değil metafizik alana ait her şeye karşıdır. Bu akımı benimseyenlere ateist denir. Ateizm, insanlık tarihinde çok yaygın olmasa da eski dönemlerden günümüze kadar gelen bir akımdır.³³

NOT EDELİM

"Kendi yaratılışını unutarak bize karşı misal getirmeye kalkışıyor ve: Şu çürümüş kemikleri kim diriltecek? diyor. De ki: Onları ilk defa yaratmış olan diriltecek. Çünkü O, her türlü yaratmayı gayet iyi bilir."

(Yâsîn suresi, 78-79. ayetler)

Yukarıdaki ayette verilmek istenen mesajı defterinize not ediniz.

OKUYALIM

Gerald L. Shroeder, Tanrı'nın Gizli Yüzü: Bilim Nihai Hakikati Açığa Çıkartıyor adlı eserinde şunları yazmaktadır:

"Bir fizikçi olarak Tanrı'nın varlığını insanlara göstermek için böyle bir kitap yazma sebep olan, evrenin yaratılışını incelerken fark ettiğim bir hakikattir. O da şudur: Dünyamızda gözlemlediğimiz her şey bir yeredir. İnsan, bir şey yaptığı zaman onu bir yere yapar ve sağlam olması için de yere sabitler. Bu, insanın bir işi yapma tarzıdır. Tanrı'nın yaratması bunun tam tersidir. Hiç kimsenin kendisi gibi yaratma iddiasında bulunamayacağı tarzda Tanrı, evreni boşlukta yaratmıştır. Evrenin milyarlarca parçası boşlukta dönmektedir. Dünyamız boşlukta, güneş sistemleri ve uyduları boşlukta vs. Bunları düşüp parçalanmaktan koruyan ise aralarına yerleştirilen çekim gücüdür. Bu yaratma tarzı, evrenin kendi dışında planlamalar yapan ve kudretini yarattıklarıyla herkese açık bir şekilde gösteren bir Yaratıcının bulunduğu gösterir."

(Şaban Ali Düzgün, Dini Anlama Kılavuzu, s. 21 aktarılmıştır)

³² Ahmet Cevizci, Felsefe Sözlüğü, s. 153.

³³ DİB, Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 42.

Yirminci yüzyıla gelindiğinde ise ateizmin söylemleri tabiatüstü unsurları inkar etmenin yanında bilime aşırı derecede güven, dinin sert biçimde eleştirilmesi ve dinî inanç sahipleriyle alay etme şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu ateizm şekline “Yeni ateizm” adı verilmektedir. Yeni ateizm adı altında yapılanların çoğunluğunun ideolojik olduğu unutulmamalıdır.³⁴

Ateistlerin iddia ettiği gibi evrende yaratıcı olmadığı düşüncesi İslam inancına aykırıdır. Yüce Allah “**Acaba onlar bir yaratıcı bulunmadan mı yaratıldılar, yoksa yaratıcı kendileri midir? Yoksa gökleri ve yeri onlar mı yaratmışlar? Hayır hayır! Onlar bir türlü idrak edip inanmıyorlar. Yoksa rabbinin hazineleri onların yanında mıdır? Yoksa her şeye egemen olan onlar mı? Yoksa onların, üstüne çıkıp gizli şeyleri dinleyecekleri bir merdivenleri mi var? Eğer öyleyse, içlerinden dinleyen biri açık bir kanıt getirsin.**”³⁵ ayetleriyle kendi yaratılışını unutanlara bir yaratıcının olduğunu hatırlatmakta, Allah’ın (c.c.) varlığını inkar edenlerden de delil istenmektedir.

Tablo 4.1: Felsefi yaklaşımların din ve Tanrı görüşleri.

Nihilizm

“Hiççilik” şeklinde Türkçeye tercüme edilen nihilizm, hayatın anlamını boşluk, hiçlik, anlamsızlık gibi kavramlara indirger. Bu bakış açısının etkisiyle varlık, bilgi ve değer alanında olumsuz yaklaşımları öne çıkarır. Anlam, değerler, inançlar, ahlak, siyaset, düzen gibi kavramları yerinden ederek bunları geçersiz kılmaya çalışan; felsefi, sosyal, siyasi, ahlaki tutumları ifade eden yönelişe nihilizm denir. Felsefi yönden hiçbir gerçek kabul etmeyen, sosyal yönden var olan toplum düzenini benimsemeyen, siyasi yönden her türlü otoriteyi reddeden, ahlaki yönden hiçbir değeri tanımayan kişilere nihilist denir.

34 Bülent Baloğlu, “Sanal dünyanın Seyyar Ateistleri”, Diyanet Dergisi, s. 19.

35 Tûr suresi, 36-38. ayetler.

Görsel 4.6: Yüce Allah'ın rahmetinden ümit kesilmez.

Karamsar dünya görüşüne dayanan bu felsefede anlamsızlık, saçmalık, kötümserlik, umutsuzluk hâkimdir. Nihilizm; varlığı, hayatı ve insanı tek taraflı değerlendiren, kötülükler odaklanarak bunalımlı bir ruh yapısıyla her zaman kötülükleri göz önünde tutan bir bakış açıdır. Nihilizm; evrenin anlamsız ve amaçsız olduğunu, hayatın ve insanın değeri ya da anlamı olmadığını, kendisi için yaşanmaya değer hiçbir şeyin bulunmadığını savunur. Nihilizmin ateizmle ortak noktası, Tanrı inancını yok saymasıdır.³⁶

Allah'a (c.c.) iman eden ve böylelikle imanın emniyet ve huzur iklimini solumaya başlayan mümin doğası gereği ümidi, iyimserliği, güzellikleri, saadeti, aktif olmayı, hayırda yarışmayı, yeryüzünün imarını, insanların faydasına olacak şekilde gayret içinde olmayı benimser. İslam inancına göre kişi, tevekkül bilinciyle hareket eder. Kişi bir davranışla ilgili üzerine düşen görevleri yerine getirdikten sonra Allah'a (c.c.) dua ve niyazda bulunur. Başına gelen her şeyin bir imtihan vesilesi olduğunu bilerek sabır ve şükür duygusuyla Allah'tan (c.c.) ümit kesmez. Kişi ne kadar günahkâr olsa da samimi bir tevbe ile Rabbinin kendisini bağışlayacağını bilir. Yüce Allah, **"De ki: Ey kendi aleyhlerine olarak günaha haddi aşan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Allah (dilerse) bütün günahları bağışlar; doğrusu O çok bağışlayıcı, çok merhametlidir."**³⁷ ayetiyle Yüce Allah, insanlardan ümitsizliğe düşmemelerini ve karamsar olmalarını istemektedir.

Kötülük Problemi

Ateizm, agnostisizm, nihilizm gibi akımlara yönelmede etkili olan meselelerden biri de kötülük problemidir. Türkçede "kötülük problemi" şeklinde ele alınan bu mesele; İslam'da "şer" kavramıyla ifade edilmiştir. Kötülük problemi, günümüzde "Dünyada bu kadar kötülük olduğuna göre demek ki Tanrı yoktur." önermesi üzerinden Tanrı'yı inkâr etmenin bahanesi olarak kullanılmaktadır.³⁸

³⁶ Ahmet Cevizci, "Hiççilik", Paradigma Felsefe Sözlüğü, s. 416.

³⁷ Zümer suresi, 53. ayet.

³⁸ Cafer Sadık Yaran, Kötülük ve Theodise, s.27.

Var olan kötülüklerden dolayı her şeyi kötü görmek ve iyi olanı görmezden gelmek doğru bir yaklaşım değildir. Hayatta kalıcı olan iyiliktir, kötülük ise geçicidir. Bazı davranışları iyi ya da kötü yapan insanın o davranışa yüklediği anlamdır. Eli ateşte yanan kimsenin “Ateş olmasaydı.” demesi, sel baskınından zarar gören kimsenin “Yağmur yağmasaydı.” demesinin doğru olmadığı gibi kötülüğün nesnelere özünden kaynaklı olduğunu düşünmek de doğru değildir. Ateş de yağmur da genel anlamda iyi ve faydalıdır. Ama bazı durumlarda geçici olarak insanlar için kötü ve zararlı sonuçlara sebebiyet verebilir.

Yüce Allah insana, yapmak istedikleriyle ilgili tercihte bulunmasına imkân sunan bir irade vermiştir. İnsan bu iradesi ile iyiyi ve kötüyü, doğruyu ve yanlış seçebilir. İnsanların tercih hakkını kötüye kullanmaları, kötü olanı seçip yapmaları sonucunda dünyada kötülükler ortaya çıkmıştır.³⁹ Bu gerçek ayet-i kerimede **“İnsanların kendi elleriyle yapıp ettikleri yüzünden karada ve denizde düzen bozuldu...”**⁴⁰ şeklinde vurgulanmıştır. Kişi, Allah’ın (c.c.) kendisine vermiş olduğu iradesini iyi yönde kullandığı ölçüde iyilikler artacak ve kötülükler azalacaktır. Bu açıdan bakıldığında yeryüzündeki iyiliklerin ve kötülüklerin kaynağının insan olduğu görülecektir.

İnsana kendi hırsları ve tutkularının esiri olmaktan sakındırarak her türlü uyarı yapılmıştır. Allah’ın (c.c.) insana vermiş olduğu vicdan, merhamet, adalet, doğruluk gibi duygular; onu iyi ve güzel olana yönlendirir. Yardıma muhtaç canlılara karşı insanın hissettiği acıma duygusu, insanı o canlıya yardım etmeye sevk eder. Yüce Allah’ın insana verdiği bu özellikler, O’nun kötülükleri istemediğinin bir göstergesidir. Bu durum hadis-i şerifte *“Bu, Allah’ın kullarının kalplarına yerleştirdiği merhamettir ve Allah ancak merhametli kullarına rahmet eder.”*⁴¹ şeklinde ifade edilmiştir.

İslam dinine göre Yüce Allah, insanların iyi ve faydalı işler yapmaları için yaratmıştır. Kur’an-ı Kerim’de bu durumla ilgili **“Hanginizin davranışça daha iyi olduğunu deneyerek göstermek için ölümü ve hayatı yaratan O’dur. O; güçlüdür, çok bağışlayıcıdır.”**⁴² buyrulmuştur. O hâlde insanın bu dünyada imtihan edildiği hususu göz önünde bulundurulmalıdır. İnsan, iyilik ve kötülük yapma konusunda tercihini iyilikten yana yapmalıdır. Yüce Allah’ın **“... Öyleyse iyiliklerde yarışın...”**⁴³ emri gereği kötülüklerden uzaklaşıp iyiliğe yönelmelidir.

NOT EDELİM

“Şüphesiz ki Allah insanlara hiçbir şekilde zulmetmez, fakat insanlar kendilerine zulmederler.”

(Yûnus suresi, 44. ayet)

“Kim iyi bir iş yaparsa, bu kendi lehinedir. Kim de kötülük yaparsa aleyhinedir. Rabbin kullara zulmedici değildir.”

(Fussilet suresi, 46. ayet)

Yukarıdaki ayetlerde verilmek istenen mesajı defterinize not ediniz.

39 Ahmet Cevzici, “Kötülük Problemi”, Paradigma Felsefe Sözlüğü, s. 525.

40 Rûm suresi, 41. ayet.

41 Müslim, Cenâiz, 6.

42 Mülk suresi, 2. ayet.

43 Bakara suresi, 148. ayet.

OKUYALIM

BU SESSİZLİK HAYRA ALÂMET

Sessizlik bazen kendisinden istenilene karşılık vermemektir. Anlattıklarının içinde cevabı bulunan bir meselede kendisine tekrar soru sorulduğunda cevap vermeyen birinin sessizliği gibi bir sessizliktir bu. “Zaten size anlatıldı.” anlamındaki bir sessizlik. Yüce Allah bazı şeyler karşısında sessiz kalması O’nun olup bitenden haberdar olmadığı anlamına gelmez. Bazı işlerin, çocukları tarafından yapılmasını isteyen anne baba gibi, Allah (c.c.) bazı talepler karşısında sessiz kalır. İstenilenin talep eden tarafından yapılmasını ister. Biraz inisiyatif alın, kendinizi gösterin sessizliğidir bu. Yetişkin dilini bilmeyen yetişkinler dünyasının fertleri! Yetişkinler ama bir çocuk refleksiyle her şeyi Allah’tan (c.c.) dileyenler... Allah’ın (c.c.) kendilerinden dilediklerini hiç hatırlamayanlar...

Aslında Allah (c.c.) sessiz değildir. Bize sessiz görünmektedir. Allah’ın (c.c.) hareket tarzının bizimki gibi olmamasıdır bizi şaşırtan ve olaylar karşısında sessiz kaldığı hükmünü verdiren. Allah’ın (c.c.) sessiz olduğu yargısı, algılarıyla dünyanın düz olduğu yargısına varan insanın bu aceleci hükmü kadar yanlış... Durduğum yerden Allah (c.c.) görünmüyor olabilir, durduğum yerden dünyanın düz görünmesi kadar aceleci ve saçma bir yargıdır bu... Allah’ın (c.c.), insana mesafeli yahut sessiz ya da yok olduğu yargısı, bir yanıltma. Bir noktadan baktığında öyle görünüyor ve hissediyor, ama öyle değil.

Hız Muhammed (s.a.v.) terk edildiğini düşündüğünde gerçekten terk edilmiş miydi? Terk edildiğini düşündüğü kesin. Ama Allah’ın (c.c.) onu terk etmediğini söylemesi de bir o kadar kesin. Rabbin seni terk etmedi. (bk. Duhâ suresi, 3. ayet)

Peki, geçmişte konuşan Allah (c.c.), bugün neden sessiz? “Dört duvarı (Kabe’yi) Ebrehe’nin ordusundan koruyan Allah (c.c.), enkazın altında can veren binlerce çocuğu ve masumu neden korumuyor? Bu insanların o dört duvar kadar kıymeti yok mu?” sorusuna ne cevap vereceğiz?

İnsanlara merhametli olmamız, Allah (c.c.) merhametinin bir eseridir. Enkaz altında kalan çocuğa karşı hissettiklerimiz, Allah (c.c.) dünyada olup bitene kayıtsız kalmadığının en büyük göstergesidir. Allah’ın (c.c.) yeryüzüne inerek o çocuğu enkazdan kurtaracağını beklemek beyhude ama o çocuğun kurtarılması gerektiğine ilişkin içimize yerleştirdiği ilahi irade ve arzuyu harekete geçirerek bu onuru insana tattırmak isteyen bir Allah (c.c.) var. Kısacası enkaz altında kalan birine yardım etme irademiz harekete geçtiği an, Allah (c.c.) olaya müdahale ettiği andır.

“İnsana verilen nimetlerin şükürü kendi cinsindedir.” denir. Zayıfken güçlü kılınan insan, zayıfları korumalı; açken karınları doyurulan insan, ömrünü açıklıkla mücadeleye vermeli; köleyken özgürleştirilen insan, hayatını özgürlük mücadelesi verenlere desteğe ayırmalıdır. Böylece hayatın ritmi düzenlenmelidir. İnsanın talepte bulunduğu ama tanrının bu iddialara sessiz kaldığı iddiası, üstlenilen bu rollerle boşa düşürülmüş olur.

(Şaban Ali Düzgün, “Dini Anlama Kılavuzu” kitabının 12-15. sayfalarından derlenmiştir.)

YORUMLAYALIM

“Ey iman edenler! İçki, kumar, dikili taşlar, fal okları şeytan işi iğrenç şeylerdir. Bunlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz.” (Mâide suresi, 90. ayet)

“Muhakkak ki Allah adaleti, iyiliği, akrabaya karşı cömert olmayı emreder; hayâsızlığı, kötülüğü ve zorbalığı yasaklar. İşte Allah, aklınızı başınıza almanız diye size böyle öğüt veriyor.” (Nahl suresi, 90. ayet)

Yukarıdaki ayet-i kerimleri iyilik ve kötülüğün ortaya çıkışında insanın rolünü dikkate alarak yorumlayınız.

2. YENİ DİNÎ HAREKETLER

Yeni dinî hareketler, kişisel gelişimi veya toplumsal dönüşümü amaçlayan ve genel dinî düşüncenin yapısından kopan hareketler şeklinde tarif edilebilir. Bu akımlar, bazı yaygın din veya mezheplerin bir alt kolu olarak meydana gelmekte ve kendilerini yeni bir din olarak görmektedir. Ancak bunların hiçbiri din bilimleri açısından başlı başına bir din olarak kabul edilmez. Kendilerini bir din olarak sundukları için yeni dinî hareketler olarak isimlendirilmektedir.⁴⁴ Bu hareketlerin hedef kitlesi gençlerden oluştuğu için “gençlik dinleri” olarak da tanımlanmaktadır.⁴⁵

Modernleşme süreci ile birlikte hızlı şehirleşme, insandaki dünyevileşme arzusu, bireyci düşüncenin hâkim olması, dinî sorumluluklardan kaçma eğilimi, aile kurumunun zayıflaması ve insanların birbirlerini çıkar ilişkisine göre değerlendirmeleri gibi nedenler yeni dinî hareketlerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Mahrumiyet duygusu, bireysel ilişkiler, ahlaki ve sosyal belirsizlikler, siyasi veya sosyal anlamda ortaya çıkan krizler ise insanların bu hareketlere yönelmesine sebep olmaktadır. Bu sebepler aynı zamanda hareketlerin çoğalıp yaygınlaşmasına da etki etmektedir.

Yeni dinî hareketler, Batı Avrupa, Uzak Doğu ve özellikle Kuzey Amerikan toplumlarında ortaya çıkmıştır.⁴⁶ Bu hareketler dünyanın farklı ülkelerinden göç alan, çeşitli kültürlerin bir arada bulunduğu toplumlarda hızla yayılmıştır. Yeni dinî hareketlere farklı cinsiyet, yaş, eğitim ve meslek gruplarından insanlar katılmaktadır. Özellikle belirli yaşlardaki gençler; bu hareketlere ilgi duymakta, bu hareketlerin beklentilerine cevap vermemesi nedeniyle bir süre sonra bu hareketlerden ayrılmaktadırlar.

44 bk. A. Rafet Özkan, Kıyamet Tarikatları, s. 14.

45 bk. A. Rafet Özkan, Kıyamet Tarikatları, s. 13.

46 bk. A. Rafet Özkan, Kıyamet Tarikatları, s. 13.

Yeni dinî hareketler, toplumdaki yaygın din anlayışına karşı çıkarlar. Kendilerine göre birtakım ahlaki kuralları vardır. Dine karşı akli yaklaşımı reddedip sezgisel bir bilinç hâlini savunurlar. Bu hareketler, karizmatik ve otoriter bir lidere sahiptir. Üyeler, hareketin liderine itaat etmek zorundadırlar. Üyeler arasında hiyerarşik bir sistem vardır. Yeni üye kazanabilmek için misyoner faaliyet anlayışı hâkimdir. Yeni dinî hareketler, genelde alternatif bir hayat tarzını öngördüklerinden çıkış yolu arayan insanlara toplumun kurtulacağı ve geleceğin daha iyi olacağı konusunda ümit verir. Bu hareketlerin taraftarlarını kendilerine bağımlı hâle getirebilmek için beyin yıkama, uyuşturucu bağımlılığını yaygınlaştırma gibi çeşitli yöntemlere başvurdukları bilinmektedir.

20. yüzyılda ortaya çıkan bu hareketler, modernleşen ve hızlı bir şekilde geleneksel değerlerinden kopan toplumlarda daha çok kabul görmektedir. Hızlı değişim, ahlaki endişeler ve savaş gibi olumsuzluklar bu hareketlerin yaygınlaşmasına zemin hazırlamıştır. Kitle iletişim araçlarındaki gelişme, dinî hareketlerin mesajlarını farklı toplum ve coğrafyalara duyurmalarına imkân sağlamaktadır. “Milenyum Tarikatları”, “Kıyamet Tarikatları” gibi adlarla sınıflandırılan ve kıyamet senaryoları ile etkisini gösteren bu yeni dinî hareketlere ülkemizde de rastlanmaktadır.

BİLİYOR MUSUNUZ?

Kıyametten önce barış ve selametın hüküm süreceğine veya kıyametin kopuşu sırasında kendilerinin kurtarılacağına inanan hareketlere “Kıyamet Tarikatları” denir. 2000’li yıllarda yaygınlaştığı için de “Milenyum Tarikatları” adı verilmektedir.

(Ali Köse, Milenyum Tarikatları s. 16; Ali Rafet Özkan, Kıyamet Tarikatları, s. 11)

Ülkemizde de yeni dinî hareketlerden etkilenenler olmuştur. Reiki, Sahaja Yoga, Transandantal Meditasyon gibi dinî hareketlere bağlı olanlar bulunmaktadır. Türkçede “evrensel hayat enerjisi” olarak adlandırılan Reiki, tıbbi bir tedavi yöntemi gibi görünmesine rağmen Budizm, Hinduizm, Şintoizm gibi dinlerin karma düşüncesini yansıtan bir harekettir. Sahaja Yoga isimli grup son yıllarda Türkiye’de çok fazla tanınır olmuştur. “Evrensel arınma dini” olarak tanımlanan bu grup rahatlama seansları adı altında faaliyetlerini sürdürmektedirler. Hinduizmin kutsal geleneklerini yaşatmaya çalışan grup olarak bilinen Transandantal Meditasyon, birtakım meditasyon teknikleriyle seanslar düzenlemektedir. Bu grup Türkiye’de 1960’lı yıllardan itibaren faaliyetlerini sürdürmektedir.

Din İstismarı

Dilimize Arapçadan geçmiş olan **istismar**; menfaat sağlamak, bir kimse ya da zümrünün iyi niyetini ve bu yöndeki davranışlarını kötüye kullanmak, suistimal etmek, sömürmek anlamlarına gelir. İstismarın bir türü olan din istismarı ise; dini, şahsi çıkar, siyasi menfaat veya nüfuz sağlamak için kullanmaya, gizli emellerin üzerini dinle örtmeye denir.

Dinî değerleri benimseme konusunda samimi olmayan kimselerin siyasi, ekonomik ve sosyal kaygılarla menfaat ve güç elde etmek için din üzerinden söylem ve davranış geliştirmesi din istismarıdır. Ticari işletmelerin sadece ekonomik kaygıyla dinî önemi olan dönemlerde pazarlamalarını dinî değerler üzerinde yapması, dinin ekonomik yönden istismarına örnektir. Toplum önünde değerli bir yer edinebilmek, yaptıklarına bir meşruluk kılıfı bulabilmek için dinî söylemlerde bulunmak, din istismarının sosyal boyutuna birer örnektir.

Din, toplumsal değerleri belirlemede merkezî bir konuma ve belirleyici bir etkiye sahiptir. Bu etki, değerlerin toplum tarafından kabullenilmesine katkı sağladığı için istismarı en fazla yapılan alanların başında din gelmektedir.

Din istismarı tarih boyunca çeşitli toplumlarda farklı şekillerde görülmüştür. Selçuklular döneminde tarihin en acımasız olaylarına sahne olan din istismarı örneği Hasan Sabbah ve adamları tarafından oluşturulan haşhaşiler örgütüdür. Hasan Sabbah, insanları din adına kandırarak, suikast timleri kurmuştur. Diğer yandan Haçlı Seferleri (9-13. yüzyıllar) o dönem Avrupa'daki ekonomik sıkıntıları ve siyasi bunalımları aşmak amacıyla insanların dinî duygularının istismar edildiği somut örneklerden birisidir. Din adamları cennetten yer vadetmek ve Tanrı'nın krallığını kurmak gibi dinî söylemlerle insanları savaşa teşvik etmiş, asırlar boyu süren ve binlerce insanın ölümüne yol açan savaşlara sebep olmuştur.

NOT EDELİM

“Allah'ın âyetlerini basit bir menfaate değiştiler, böylece insanları Allah yolundan engellediler. Bakın, onların yapageldikleri ne kötü!”

(Tevbe suresi, 9. ayet)

Yukarıdaki ayette verilmek istenen mesajı defterinize not ediniz.

Görsel 4.7: 15 Temmuz darbe girişimi din istismarının bir sonucudur.

Yakın zamanda ülkemizde yaşanan siyasi, ekonomik ve sosyal anlamda “örgütlü din istismarına” en somut örnek şüphesiz Fethullahçı Terör Örgütü’dür (FETÖ). Bu örgüt Selçuklular dönemindeki Haşhaşilerle benzer özellikler taşımaktadır.⁴⁷ FETÖ, dış güçlerle bağlantılı olarak faaliyet göstermiş, kötü emellerine ulaşmak için her türlü yolu mübah görmüştür. Dinî değerleri ve insanların dinî duygularını tereddüt etmeden istismar etmiştir. Örgüt, dinî görünümlü faaliyetlerini güç ve çıkar ağına dönüştürerek siyasi, adli, idari ve ekonomik bir yapı oluşturmuştur. Oluşturduğu çok yönlü ilişkiler ağıyla kirli ve gizli amaçlarını perdelemiştir.

Örgütün istismarcı faaliyetleri İslam’ın temel ilkeleri ile hiçbir şekilde bağdaşmamaktadır. Örgüt lideri üyeleri tarafından tartışılmaz bir otorite olarak kabul edilmektedir. İslam’a göre Hz. Peygamber’den başka, “masum ve tartışılmaz” bir otorite ve rehber kabul edilemez. Hiç kimse ve hiçbir yapı, kendisini dinin mutlak temsilcisi olarak göremez. İnsanları kendisine kayıtsız şartsız itaat ve bağlılığa çağıramaz.

Dinî duyguları istismar eden grupların toplumdaki samimi Müslümanların üzerinde olumsuz etkileri olmaktadır. Yaşamını dine göre düzenleyen kişilerin davranışları din istismarı ile karıştırılmamalıdır. Dinî inançların, insan hayatının çeşitli alanlarına ilişkin tutum ve davranışlarını şekillendirilmesi yadırganmamalıdır. “... **O hâlde dinde ihlaslı ve samimi kişiler olarak O’na dua edin. Hamd âlemlerin Rabbine mahsustur.**”⁴⁸ ayetinde vurguladığı gibi din sadece Allah’a (c.c.) has kılınarak yaşanmalıdır. Hangi davranışın din istismarı sayılacağı konusunda belirleyici faktör niyet ve bu niyet doğrultusunda geliştirilen davranıştır. Bu nedenle dinî hassasiyeti olan samimi Müslümanlar ile dini çıkarlarına alet etmek isteyenleri birbirinden ayırt etmek gerekir.

İslamofobi

Kişinin bağlı olduğu ulus ya da ırkın üstünlüğüne inanarak onun dışında kalan toplulukları aşağı ve hor görmesine dayanan tutum ve davranışa ırkçılık denir. İrkçi düşünce farklı etnik ve dini kökenlere sahip kişilerin hayatta dezavantajlı konuma düşmesine neden olur. İrkçiliğin günümüzdeki yansımalarından birisi de farklı kültürlere ve dinlere mensup insanların gündelik hayatta psikolojik ve sosyal şiddete maruz kalması şeklinde gerçekleşir.

Günümüzde Batı dünyasında bu şiddetten olumsuz şekilde etkilenenler Müslümanlardır. **İslamofobi**, İslam’dan ve Müslümanlardan gerekçesiz şekilde korkulması anlamını taşır. İslam’ın birincil kaynaklardan doğru bir şekilde bilinmemesi ve araştırılarak öğrenilmemesi, ayrıca bazı devlet liderlerinin Müslümanlar hakkındaki art niyetli söy-

47 Dini İstismar Hareketi FETÖ/PDY, Olağanüstü Din Şurası Kararları, s. 58.

48 Mü’min suresi, 65. ayet.

lemleri bu korkunun sebeplerinin başında gelir. Bu bilgi eksikliği, yapılanların İslam dinine uygunluğuna bakılmaksızın “İslam adına” yapıldığı iddia edilen bütün davranışların sebebi olarak İslam’ı ve Müslümanları suçlama sonucunu ortaya çıkarır.

İsminin anlamı barış olan bir dini şiddet odaklı göstermek, Kur’an ayetlerindeki iyilik yolunda mücadele anlamı taşıyan cihadı haksız yere savaşmak şeklinde yorumlamak art niyetli bir yaklaşım biçimidir. Bu durum sadece Avrupa, Amerika değil Asya ülkelerinde bile Müslümanların dışlanmalarına hatta işkenceler görmelerine neden olmaktadır.

İslamofobiyi besleyen önemli kaynaklardan birisi terördür. Kendini “Müslüman” olarak tanımlayan DEAŞ gibi şiddet odaklı marjinal, illegal terörist grupların eylemleri; can ve mal kayıpları nedeniyle toplumlarda gerginliği artırmaktadır. Sözde din adına yapılan bu terörist saldırılar neticesinde İslam hakkında yeterli bilgisi olmayan gruplar, İslam’ın bir şiddet dini olduğu izlenimine kapılmaktadır. Bu durum İslam’a ve Müslümanlara karşı işlenen sözlü ve fiziki saldırıları beraberinde getirmektedir.

İslam’ın terörle ilişkilendirilmemesi için Kuran-ı Kerim’in bu konuda neler söylediğinin dikkatli bir şekilde incelenmesi gerekir. Müslümanların da üzerlerine düşen görevleri yerine getirerek dinini asıl kaynaklarından öğrenmesi, bunu hayatında uygulanması ve her anlamda bilgili ve donanımlı hâle gelmesi gerekir.

Görsel 4.8: Srebrenitsa Katliamı İslamofobinin bir sonucudur.

3. KUR'AN'DAN MESAJLAR: EN'ÂM SURESİ 59. AYET ve LOKMAN SURESİ 27. AYET

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ
وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي
ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ٥٩

“Gaybın anahtarları Allah’ın yanındadır; onları O’ndan başkası bilmez. O, karada ve denizde ne varsa bilir; O’nun bilgisi dışında bir yaprak bile düşmez. O, yerin karanlıklarındaki tek bir taneyi bile bilir. Yaş ve kuru ne varsa hepsi apaçık bir kitaptadır.” (En’âm suresi, 59. ayet)

Gayb; göz önünde olmayan, gizli olan anlamına geldiği gibi duyularla algılanamayan, deney ve gözlemlere konu olmayan varlık alanı şeklinde de tarif edilebilir. Allah (c.c.), melekler, cennet, cehennem, ahiret gibi gerçekler duyularla algılanamaz. Bunların bilgisi, Allah’ın (c.c.) katındadır ve insanlar bu bilgilerden ancak Allah’ın (c.c.) peygamberleri aracılığıyla bildirdiği kadarını öğrenebilir. Bu tür bilgiler, akıl tarafından kabul edilse dahi mahiyeti hakkındaki bilgi ancak Allah (c.c.) katındadır. Ayet-i kerimede Allah (c.c.); gaybın anahtarlarının yani gözle görülemeyen, akıl ve duyularla algılanamayan her şeyin bilgisinin kendisinde olduğunu ve izin vermediği sürece de O’ndan başka hiç kimsenin bilgi sahibi olamayacağını açıklamıştır. Fakat ayetin geri kalanında insanın duyularıyla algılayabileceği ve bilimin anlamak için uğraştığı alanların da Allah’ın (c.c.) bilgisi dışında gerçekleşmeyeceği vurgulanmaktadır. Bu bilgilerin kayıtlı olduğuna da özellikle dikkat çekilmektedir.

SIRA SİZDE

Kur’an-ı Kerim’den Bakara suresinin 1-5. ayetlerinin mealini bularak ayette verilmek istenen mesajları, varsa şahıs, yer, konu ve kavramları kısaca açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَلَوْ أَنَّ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَامٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ
سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٧﴾

“Eğer yeryüzündeki bütün ağaçlar kalem olsaydı, deniz de -ardından ona yedisi daha eklenmek üzere- mürekkep olsaydı yine de Allah’ın sözleri tükenmezdi; Allah azîzdir, hakîmdir.” (Lokman suresi, 27. ayet)

Ayet-i kerime Yahudilerin Hz. Muhammed’e (s.a.v.) Tevrat’ta sınırsız bilginin olduğunu söylemeleri üzerine nazil olmuştur.⁴⁹ Bu ayette Allah (c.c), kendi ilminin zengin ve sınırsız olduğunu somut bir örnekle açıklamaktadır. Kalemler, mürekkepler, ağaçlar ve denizler tükenirken Allah’ın kelimeleri (bilgisi, iradesi, kudreti) tükenmemekte, onların sonu gelmemektedir. Ayette geçen “üzerine yedi misli daha eklense” ifadesi, çokluğu anlatmak için kullanılmıştır. Buna göre ne ölçüde çok olursa olsun sınırlı olan tükenecek, sınırsız olan eksilmeden sınırsız olarak kalacaktır. Durum, sınırlı ile sınırsızın karşı karşıya gelmesi durumudur.

SIRA SİZDE

Kur’an-ı Kerim mealinden Râd suresinin 2. ayetinin mealini bularak ayette verilmek istenen mesajları, varsa şahıs, yer, konu ve kavramları kısaca açıklayınız.

.....

.....

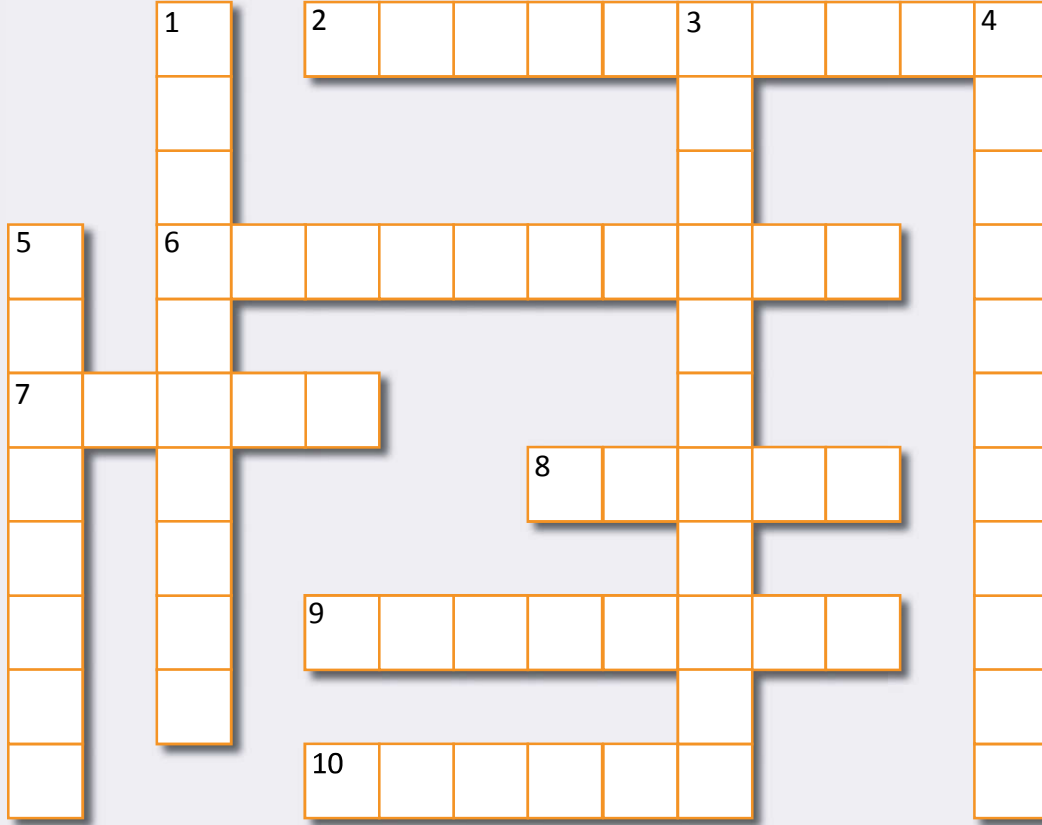
.....

.....

.....

49 bk. Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 1, s. 255.

BULMACA

Soldan Sağa

2. Dünyevileşme.
6. İslam karşıtlığı.
7. Evreni tek Tanrı'nın yaratması ve yönetmesi.
8. Evreni yarattıktan sonra ilgilenmeyen tanrı anlayışı.
9. Hiççilik.
10. Tanrı tanımazlık.

Yukarıdan Aşağıya

1. İnançları ve sezgisel olanı bilimsel etkinlik alanından uzaklaştırma.
3. Bilinemezlik.
4. Maddecilik.
5. Bir kimse ya da zümrenin iyi niyetini ve bu yöndeki davranışlarını kötüye kullanma.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. Materyalizmin genel düşünceleri nelerdir? Yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....

2. Pozitivizmin din ve din sonrası dönemler şeklindeki ayrımının nedenleri nedir? Yorumlayınız.

.....
.....
.....
.....
.....

3. “Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım! Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyin... ” (Zümer suresi, 53. ayet) ayetini nihilizm açısından değerlendiriniz.

.....
.....
.....
.....
.....

4. Milenyum Tarikatı nedir? Açıklayınız?

.....
.....
.....
.....
.....

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

B) Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları yanıtlayınız.

5. Türkçeye “bilinmezcilik” ya da “bilinemezcilik” şeklinde tercüme edilen, Tanrı hakkında “Var da denilemez yok da denilemez.” görüşünü savunan düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Agnostisizm
- B) Deizm
- C) Teizm
- D) Monoteizm
- E) Politeizm

6. Aşağıdakilerden hangisi yeni dinî hareketlerin özelliklerinden biri değildir?

- A) Genel dinî düşünceden kopma
- B) Genç nesilleri etkilemeleri
- C) Hızlı değişim göstermeleri
- D) Ahlaki davranışları güçlendirmeleri
- E) Batı ülkelerinde yoğun şekilde görülmeleri

7. Aşağıdakilerden hangisi İslamofobinin sebeplerinden değildir?

- A) İslam'ın, kaynaklarından öğrenilmemesi
- B) İslam hakkında önyargıların olması
- C) Müslümanların sağduyulu hareket etmeleri
- D) Bazı terör gruplarının İslam'ın adını kullanmaları
- E) Irkçılık faaliyetleri

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

8. Aşağıdakilerden hangisi din istismarına örnektir?

- A) İkinci namazını camide kılmak
- B) Dinî söylemler kullanarak ticari menfaatler elde etmek
- C) Zekât vermek
- D) Cuma namazı kılmak
- E) Allah (c.c) rızası için sadaka vermek

C) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri verilen kelimelerle doldurunuz.

(Teizm, İslamofobi, Nihilizm, Milenyum, kıyamet, Materyalizm)

- 9. İslam karşıtlığı anlamına gelen, Müslümanların hayatını zorlaştırmaktadır.
- 10. Boş vermişlik en büyük özelliğidir.
- 11. Yeni dinî hareketleri ve tarikatları gibi adlarla sınıflandırabiliriz.
- 12. Evrenin yaratıcısının ve yöneticisinin tek bir Tanrı olduğunu savunan düşünceye denir.

Ç) Aşağıdaki cümleler doğruysa başına (D), yanlışsa (Y) yazınız.

- 13. () İsmi anlamı barış olan bir dini, şiddet odaklı göstermek haksızlıktır.
- 14. () Dinî değerler üzerinden menfaat elde etmek doğru bir davranıştır.
- 15. () Türkçede "kötülük problemi" şeklinde ele alınan mesele, İslam'da "şer" kavramıyla dile getirilmiştir.
- 16. () Pozitivizm metafizik ile bilim arasında kesin sınırlar koymaz.